Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare şi a populaţiei, mai 2010

Sinteză

Standardele şi termenii de creditare[1] nu au înregistrat modificări mari în T1/2010, cu excepţia acelora pentru creditele de consum acordate populaţiei, care s-au înăsprit. Cererea de credite noi din partea firmelor a scăzut pentru al cincilea trimestru consecutiv, contrar aşteptărilor instituţiilor de credit.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au continuat să se înăsprească tot mai puţin, atât în cazul corporaţiilor, cât şi pentru IMM-uri. Creditele acordate pe termen lung sunt considerate cu un grad mai ridicat de precauţie.
- **Termenii creditării** avuţi în vedere de majoritatea instituţiilor de credit în sensul restricţionării au fost cerinţele privind colateralul şi alte clauze contractuale.
- **Cererea de credite** la nivel agregat s-a diminuat în continuare, mai pronunţat pentru creditele acordate pe termen lung. Instituţiile de credit anticipează o revenire a cererii de credite cu maturităţi pe termen scurt în T2/2010.
- **Riscurile asociate companiilor** sunt în creştere pentru majoritatea sectoarelor de activitate. Instituţiile de credit consideră că microîntreprinderile şi întreprinderile mici rămân cele mai riscante.

B. Sectorul populaţiei

- **Standardele de creditare** au înregistrat o evoluţie diferenţiată după tipul creditului. Băncile manifestă în continuare prudenţă vizavi de creditele de consum, în timp ce pentru creditele de achiziţie de locuinţe şi terenuri şi-au păstrat o politică relativ neschimbată. Instituţiile de credit indică pentru perioada următoare o relaxare a standardelor de creditare pentru ambele categorii de credite.
- **Termenii creditării** au fost înăspriţi numai pentru creditele de consum, prin măsuri de creştere a costului creditului şi de diminuare a gradului maxim de îndatorare. Termenii pentru creditele pentru achiziţia de locuinţe şi terenuri se menţin relativ neschimbaţi.
- **Cererea de credite** pentru achiziţia de locuinţe şi terenuri a revenit din nou în teritoriul negativ, în timp ce pentru creditele de consum a continuat să crească. Instituţiile de credit anticipează o revigorare a cererii pentru ambele categorii de credite în T2/2010.

[1] A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile şi terminologia sondajului. Aprecierile privind standardele şi termenii creditării,cererea de credit sau riscurile asociate creditării sunt realizate prin prisma soldului conjunctural, care se calculează pe baza răspunsurilor băncilor în aceste privinţe (pentru detalii a se vedea Anexa).

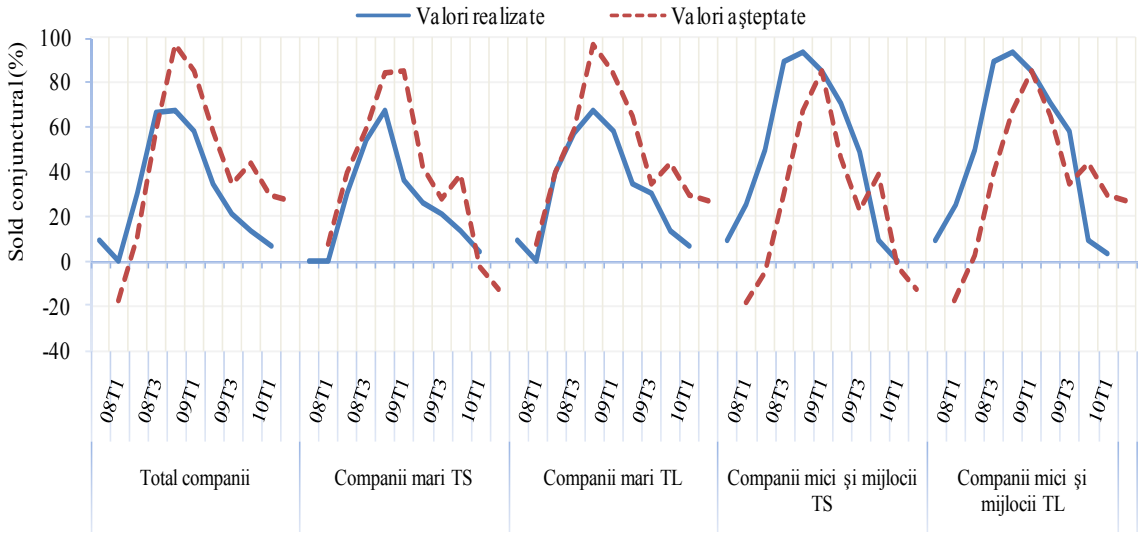
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat standardele de creditare nu au înregistrat modificări importante (Grafic 1). Sub 10 la sută din instituțiile de credit (în procent net), au optat pentru o nouă înăsprire a standardelor de creditare. Băncile nu aşteaptă ca ciclul de înăspriri să înceteze în perioada următoare.

În structură, atitudinea băncilor vizavi de IMM-uri şi corporații tinde să se uniformizeze, deşi se menține încă decalajul privind percepția la risc pe cele două segmente (Grafic 6). *În funcție de maturitate,* îndatorarea pe termen lung este în continuare percepută ca fiind mai riscantă. Acest fapt se reflectă prin măsurile adoptate şi prin aşteptările pe termen scurt ale băncilor.

Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

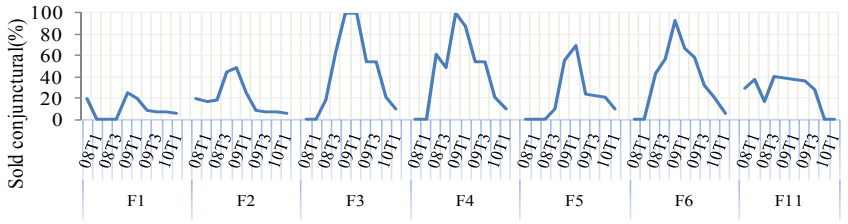
Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile aşteptate privesc atât standardele de creditare, cât şi termenii creditării

Înăsprirea standardelor de creditare la nivel agregat a fost determinată în principal de riscul asociat industriei în care activează compania (Grafic 2). Aceste măsuri au intervenit în condițiile în care riscul de credit a fost în creştere pe aproape toate sectoarele de activitate (Grafic 5). Deşi are o contribuție modestă, factorul ce vizează aşteptările privind situația economică generală nu pare să fi ajuns într-o regiune neutră.

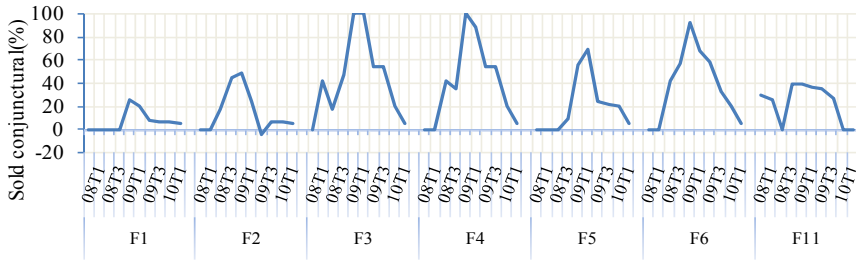
În structură comportamentul băncilor este similar pentru corporații şi IMM-uri. Nu se evidențiază factori de risc specifici uneia din categorii.

Grafic 2: Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

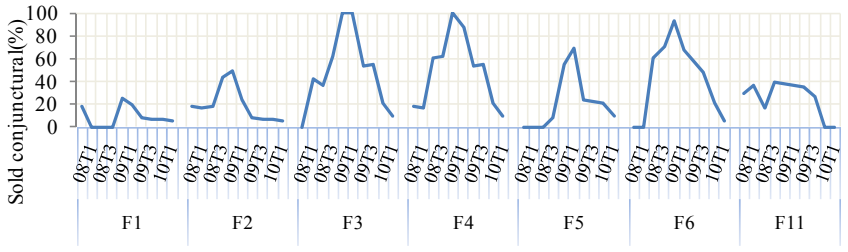
Total companii

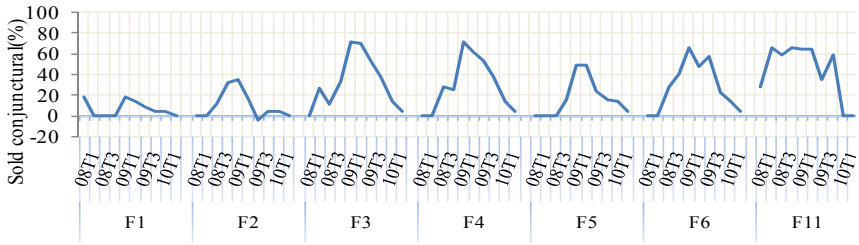
Companii mari, credite pe termen scurt

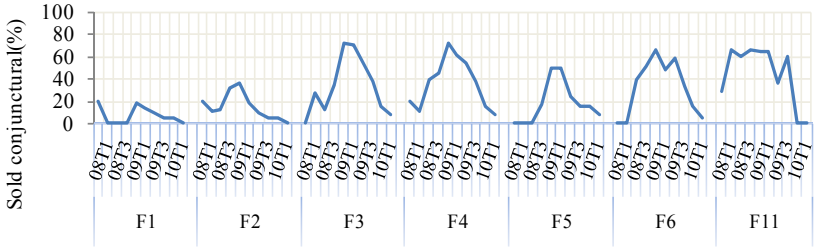
Companii mari, credite pe termen lung

Companii mici şi mijlocii, credite pe termen scurt

Companii mici şi mijlocii, credite pe termen lung

F1 Situaţia actuală sau aşteptată a capitalului băncii

F2 Deciziile de politică monetară sau prudenţială ale BNR

F3 Aşteptările privind situaţia economică generală

F4 Riscul asociat industriei în care activează compania

F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii

F6 Riscul asociat colateralului/garanţiei solicitate

F7 Riscul asociat unei creşteri/scăderi rapide şi accentuate a preţurilor imobilelor (doar pentru creditele garantate cu ipoteci asupra imobilelor comerciale)

F8 Presiunea concurenţei din sectorul bancar

F9 Presiunea concurenţei din sectorul nebancar

F10 Concurenţa cu alte surse de finanţare (piaţa de capital, acţionariat etc.)

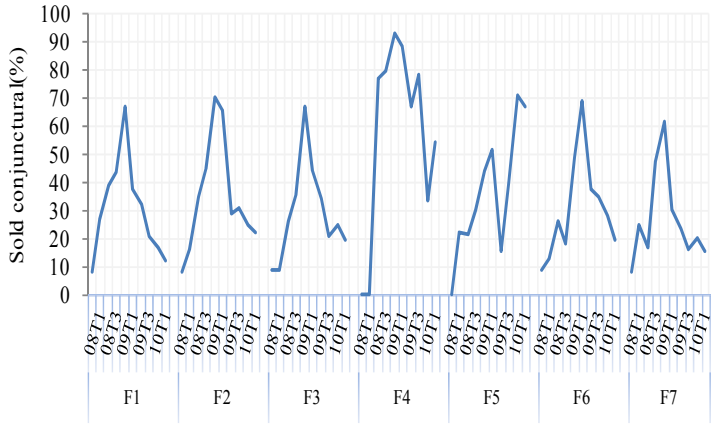
F11 Alţi factori

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- factorii F7, F8, F9 şi F10 nu au suferit schimbări

A2. Termenii creditării

Măsurile luate de instituțiile de credit în T1/2010 au rămas în sfera înăspririlor, dar nu au înregistrat o modificare semnificativă față de T4/2009. Termenii de creditare vizați de majoritatea băncilor au fost cerințele privind colateralul şi alte clauze contractuale (Grafic 3). Creditul acordat companiilor a ajuns să fie în peste 75 la sută din cazuri garantat cu ipoteci, majorând considerabil expunerea băncilor pe acest tip de colateral. Deşi au fost solicitate tot mai multe active imobiliare drept garanție, în cazul IMM-urilor (ce dețin 80 la sută din creditele garantate cu ipoteci), nu se observă diferențe majore în onorarea serviciului datoriei pentru aceste tipuri de credite comparativ cu cele negarantate cu ipoteci.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
F2 Prima solicitată pentru creditele mai riscante
F3 Plafon maxim pentru valoarea creditului
F4 Cerințele de colateral/garanții
F5 Clauze contractuale
F6 Scadența maximă
F7 Costurile creditării altele decât dobânzile (comisioane, etc.)

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

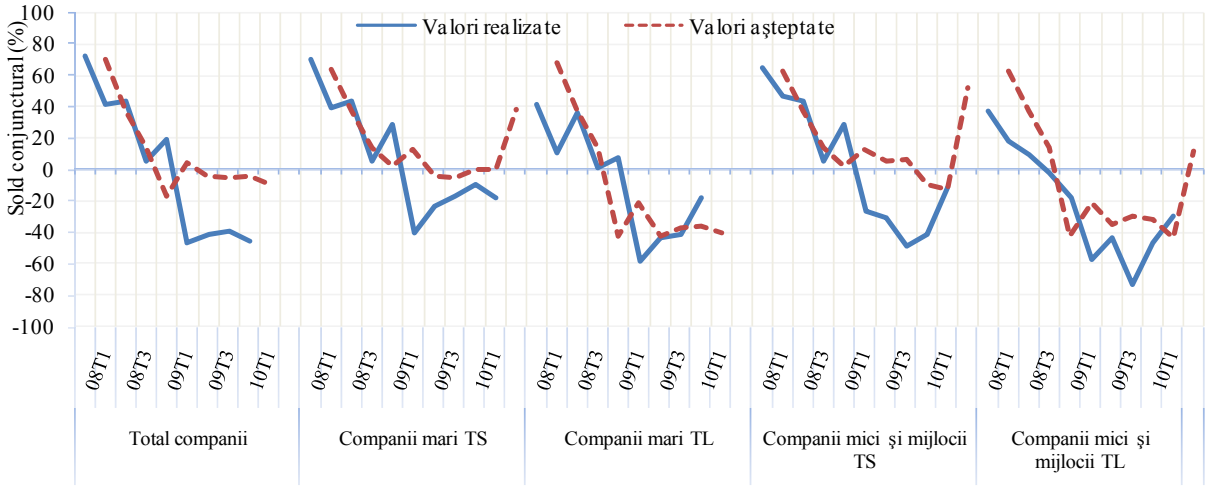
A3. Cererea de credite

La nivel agregat cererea de credite din partea companiilor s-a menținut în teritoriul negativ, marcând al cincilea trimestru consecutiv de scădere (Grafic 4). Aproximativ o treime din instituțiile de credit au raportat o reducere a cererii de credite noi. Este posibil ca acest lucru să se datoreze înăspririlor precedente şi diminuării capacității de îndatorare a companiilor.

În structură se înregistrează o uşoară deteriorare a cererii de credit dinspre segmentul corporațiilor. Aversiunea la risc față de creditele acordate pe termen lung se menține mai ridicată. Solicitările de credite pe termen lung se anticipează că se vor reduce în continuare.

Aşteptările băncilor pentru perioada următoare vizează o revigorare a cererii de credite, în principal pentru creditele cu maturități pe termen scurt.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

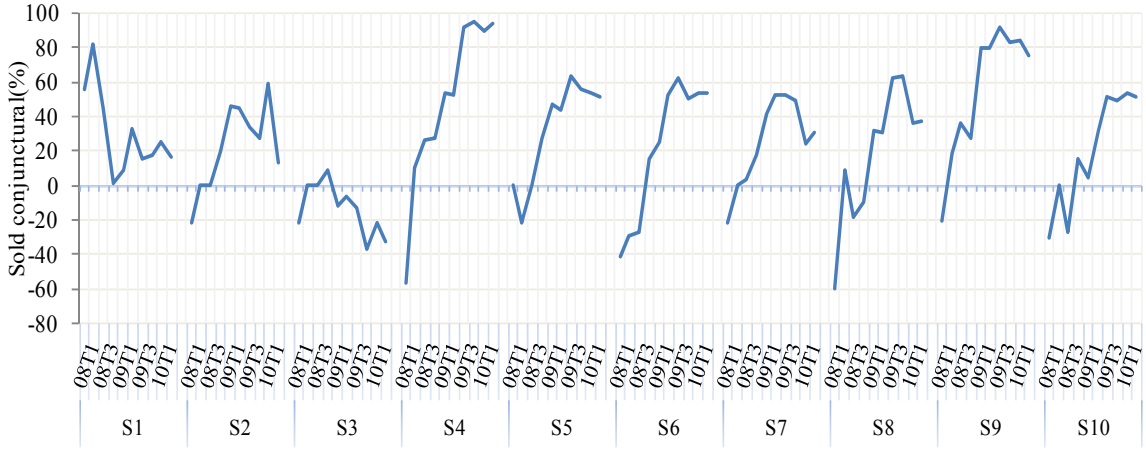

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creştere a cererii de credite

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

Instituțiile de credit au perceput o amplificare a riscului de credit în aproape toate sectoarele de activitate (Grafic 5). Sectorul energetic pare a fi cel mai puțin afectat de situația economică actuală, conform instituțiilor de credit. Gradul de risc cel mai ridicat este asociat din nou sectoarelor construcții şi tranzacții imobiliare.

Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

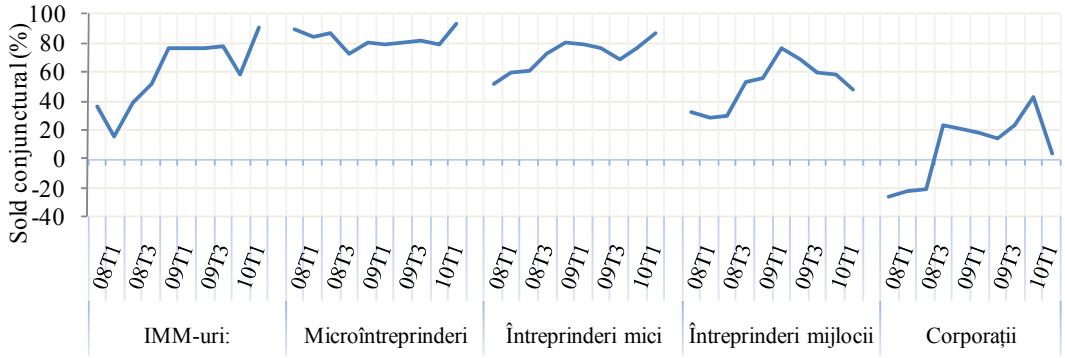

S1	Agricultura, piscicultură	S5	Comerț	S8	Intermediere financiară
S2	Industrie	S6	Turism	S9	Tranzacții imobiliare
S3	Energie	S7	Transport, comunicații, Poştă	S10	Alte servicii
S4	Construcții				

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creştere a riscului de credit

În funcţie de tipul companiei, riscul cel mai ridicat se păstrează pentru segmentul IMM-urilor. Peste 90 la sută din instituţiile de credit (în creştere faţă de T4/2009) au declarat o majorare a riscului de credit asociat IMM-urilor. Deteriorarea calităţii portofoliului de credite se consideră a proveni dinspre întreprinderile mici şi microîntreprinderi. Gradul de risc asociat corporaţiilor pare a se fi stabilizat (Grafic 6).

Grafic 6: Evoluţia riscului de credit pe tipuri de companii

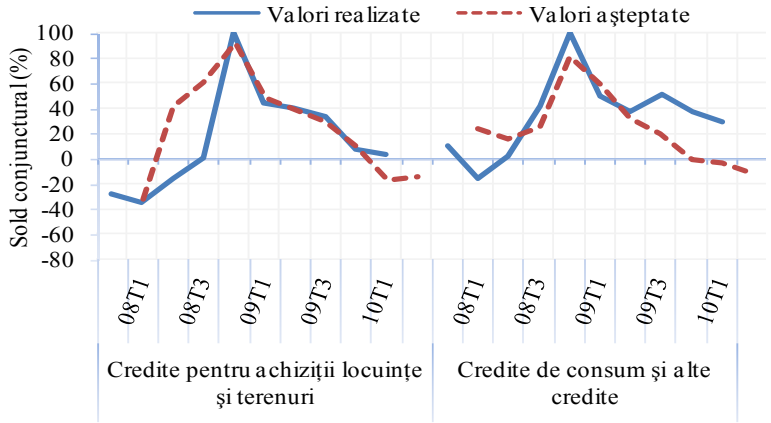
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creştere a riscului de credit

B. Creditarea populaţiei

B1. Standardele de creditare

Înăsprirea standardelor de creditare a populaţiei a pierdut din intensitate, în special pentru creditele pentru achiziţia de locuinţe (Grafic 7). Instituţiile de credit menţin o politică de creditare mai preventivă pentru creditele de consum. Circa o treime din bănci au semnalat o înăsprire a standardelor de creditare pentru această categorie de credite. În cazul creditelor pentru achiziţia de locuinţe şi terenuri, băncile nu au mai înăsprit condiţiile precedente. Se anticipează pentru T2/2010 relaxări ale standardelor de creditare pentru ambele categorii de credite.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populaţiei

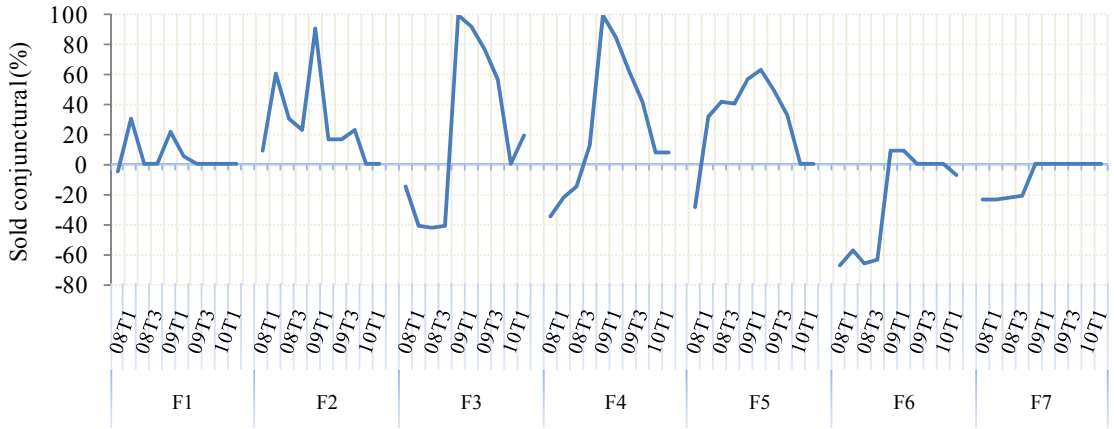
Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile aşteptate privesc atât standardele, cât şi termenii creditării

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe şi terenuri)

(i) Standardele de creditare

Aşteptările nefavorabile legate de situația economică generală şi a pieței imobiliare şi-au temperat contribuția la creşterea restrictivității aferente creditării ipotecare. Gradul de concurență din sectorul bancar este primul factor din ultimele trimestre care a condus la diminuarea înăspririlor standardelor de creditare (Grafic 8).

Grafic 8 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

F1 Situația actuală sau aşteptată a capitalului băncii dumneavoastră
F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
F3 Aşteptările privind situația economică generală
F4 Aşteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creşteri/scăderi rapide şi accentuate a prețurilor imobilelor)
F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii
F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar*

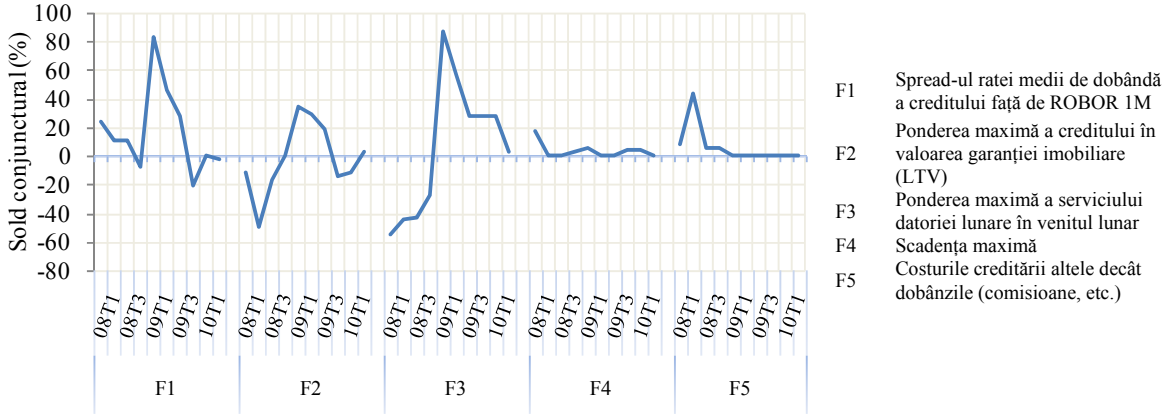
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(ii) Termenii de creditare

Termenii de creditare nu s-au modificat major în T1/2010 (Grafic 9). Este posibil să se fi ajuns la un punct de echilibru privind restrictivitatea condițiilor de creditare.

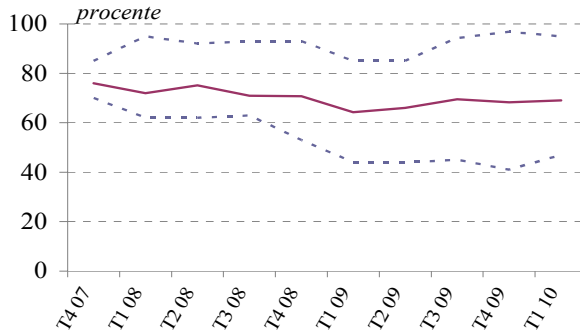
Nivelul mediu al LTV (*loan-to-value*, ponderea creditului în valoarea garanției) pentru creditele nou acordate a înregistrat o uşoară creştere (Grafic 10). Relaxarea acestui indicator este posibil să nu continue datorită menținerii ridicate a percepției la risc față de evoluția pieței imobiliare. Gradul de îndatorare nu a înregistrat schimbări notabile, posibil urmare incertitudinilor din piața muncii.

Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare

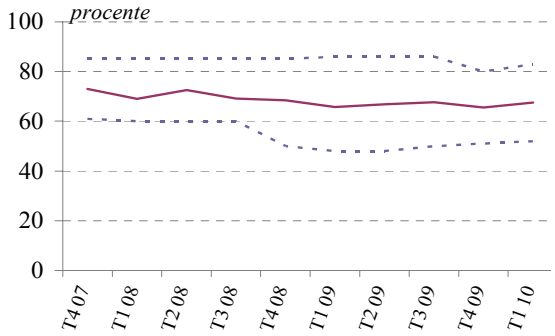

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor creditării

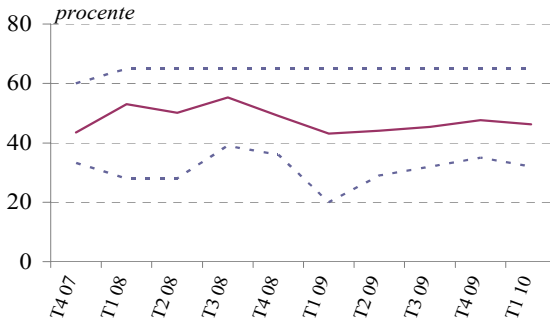
Grafic 10 – LTV - medie bănci şi interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

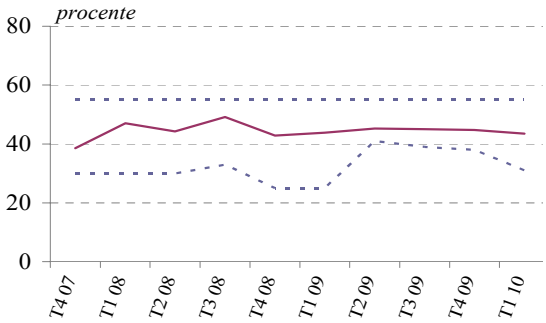
Grafic 11 – LTV - medie bănci şi interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

Grafic 12 – Grad de îndatorare - medie bănci şi interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

Grafic13 – Grad de îndatorare - medie bănci şi interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

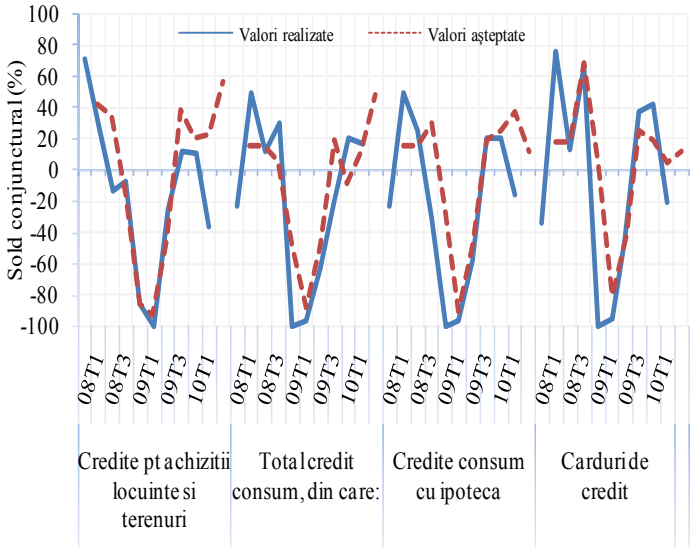

(iii) Evoluția cererii de credite ipotecare şi a prețurilor la locuințe

Cererea de credite a scăzut, corectând tendința de creştere semnalată în ultimele două trimestre. Această schimbare de comportament din partea populației nu este însă percepută de instituțiile de credit ca fiind de lungă durată (Grafic 14). Aşteptările pentru perioada următoare se mențin în teritoriul pozitiv.

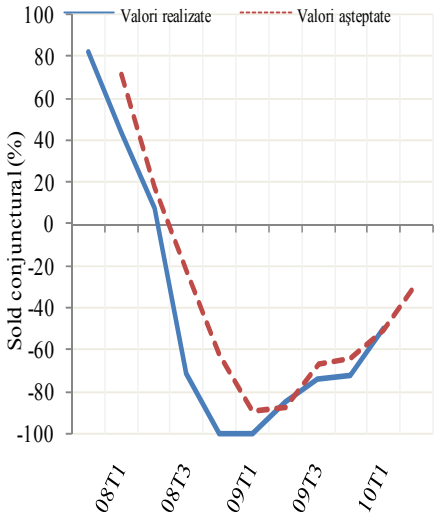
Corecția prețurilor locuințelor a continuat şi în T1/2010, dar este semnalată de numai 50 la sută din instituțiile de credit (în scădere față de trimestrul anterior). Această corecție a prețurilor s-a reflectat indirect în politica de creditare a instituțiilor de credit pe tot parcursul anului 2009.

Grafic 14 – Modificarea cererii de credite

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creştere a cererii de credite

Grafic 15 – Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

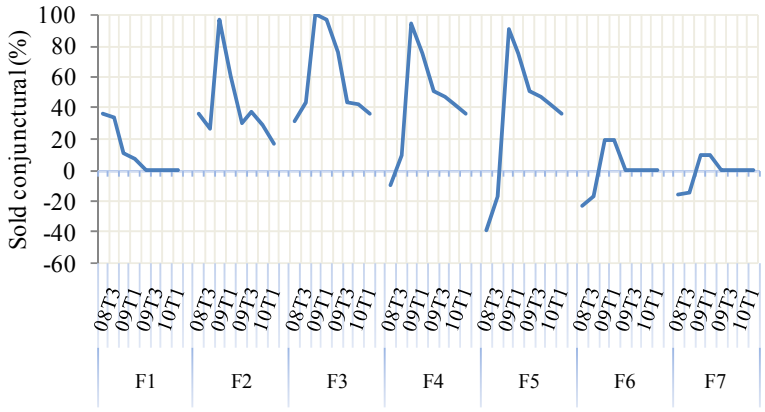
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

(i) Standardele de creditare

Riscurile asociate colateralului, a situației financiare şi bonității clienților sunt factorii principali care au contribuit la modificarea standardelor de creditare (Grafic 16). Băncile consideră că deciziile de politică monetară şi prudențială ale BNR au avut o contribuție mai redusă şi în scădere în direcția înăspririi acestor standarde.

Grafic 16 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

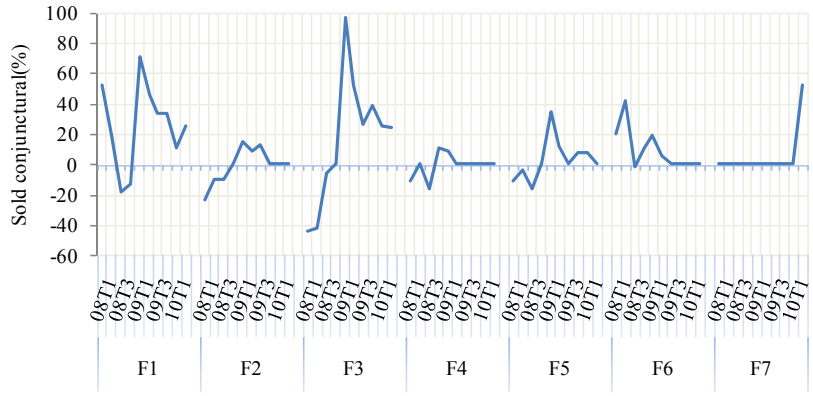
F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
F3 Așteptările privind situația financiară a populației
F4 Riscul asociat bonității clienților
F5 Riscul asociat colateralului/ garanțiilor
F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(ii) Termenii de creditare

Măsurile inițiate de instituțiile de credit au vizat în principal creşterea costului creditului şi diminuarea gradului maxim de îndatorare. Alți factori de asemenea au majorat restrictivitatea termenilor de creditare (de exemplu, impunerea unui venit minim acceptat de bancă pentru acordarea unui credit), Grafic 17.

Grafic 17 - Termenii creditului de consum

F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
F2 Avans minim
F3 Ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
F4 Scadența maximă
F5 Plafon maxim pentru valoarea creditului
F6 Costurile creditării altele decât dobânzile (comisioane, etc.)
F7 Alți factori

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

(iii) Evoluția cererii de credit de consum

La nivel agregat cererea de credite a cunoscut o uşoară revigorare (Grafic 14). Băncile consideră că amploarea creşterii este mai scăzută decât în T4/2009, dar se aşteaptă ca în T2/2010 situația să se îmbunătățească. În structură, cererea pentru creditele de consum garantate cu ipoteci şi pentru cardurile de credit s-a contractat. Băncile consideră că revigorarea cererii provine din direcția creditelor de consum negarantate cu ipoteci (de regulă, creditele cu valori mai reduse).

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie şi octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piaţă aferentă creditării companiilor şi populaţiei. Aceste instituţii deţin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secţiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare şi (B) populaţie. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluţia:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituţiilor de credit),
- termenilor şi condiţiilor de creditare (obligaţiile specifice agreate de creditor şi debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadenţa etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (aşteptări privind preţul mediu pe metru pătrat al unei locuinţe, ponderea serviciului datoriei în venitul populaţiei, ponderea creditului în valoarea garanţiei imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **soldului conjunctural** (procent net).

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, soldul conjunctural reprezintă diferenţa dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor şi procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporţie mai mare de bănci au înăsprit standardele de creditare, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporţie mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, soldul conjunctural reprezintă diferenţa dintre procentul băncilor care au raportat creşterea cererii de credite şi procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporţie mai mare de bănci au raportat creşterea cererii de credite, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporţie mai mare de bănci au raportat scăderea cererii de credite. Soldul conjunctural este calculat ţinându-se cont de cota de piaţă a băncilor respondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile şi la celelalte întrebări, cu specificaţia că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale soldului conjunctural.

Opiniile acoperă evoluţiile din ultimele trei luni şi aşteptările privind următoarele trei luni.